

วิวัฒนาการนาฏดุริยางคศิลป์

นำเสนอเมื่อ : 14 พ.ค. 2552

ศึกษา เรียนรู้ ความเป็นมาของดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองภาคเหนือ ภูมิปัญญาอันงดงาม

ย้อนรอย แห่ง วิถีนาฏดุริยางคศิลป์ล้านนา...

ที่มา (www.lannacorner.net)

ที่มา (www.isan.clubs.chula.ac.th)

การดนตรีและการฟ้อนรำของล้านนานั้น มีมาแต่เดิมแล้วโดยสืบทอดมาจากบรรพชนในยุคต้นๆ แต่มีลักษณะเป็นระบำมากกว่า ซึ่งตรงกับภาษาพื้นเมืองว่า “ฟ้อน” ลักษณะลีลาท่ารำเลียนแบบและดัดแปลงมาจากอากัปกิริยาของมนุษย์ การเคลื่อนไหว การเชื่อมท่ารำจากท่าหนึ่งไปท่าหนึ่ง และท่าทางที่ฟ้อนออกมา นั้น แตกต่างกันไปออกไปต่างเผ่าพันธุ์และความเชื่อในกลุ่มชนนั้นๆ เช่น ฟ้อนเงี้ยว (ไทยใหญ่) ฟ้อนดาบ ฟ้อนม่าน (พม่า) ฟ้อนผี ฟ้อนเจิง (ซุนเซียง) ส่วนเครื่องดนตรีนั้นน่าจะมีมาแล้วเช่นกัน แต่มีไว้เพื่อใช้พออนคลายอารมณ์เฉพาะตัว และใช้เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการแอวสาว (เกี้ยวสาว) มากกว่า ไม่มีการนำไปใช้ในพิธีกรรมใดๆ ทั้งสิ้น

ส่วนที่มีการนำไปเกี่ยวพันกับความเชื่อและพิธีกรรมหรือความเชื่อใด ๆ นั้น เพิ่งจะมีขึ้นในสมัยหลังประมาณต้นสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทั้งนี้เพราะอิทธิพลราชสำนักสยามติดขึ้นมากับขบวนของพระราชชายาเจ้าดารารัศมีฯ นั่นเอง สำหรับรูปร่างลักษณะของเครื่องดนตรี ก็ดัดแปลงไปตามความนิยมของท้องถิ่นและเผ่าพันธุ์ ผสมกับวัสดุที่มีในท้องถิ่น อาทิเช่น กลองแบบต่างๆ สำหรับเทคนิคหรือวิธีการรวมทั้งหลักการบรรเลงทำนองเพลงไม่เป็นมาตรฐาน สุดแต่ผู้ใดจะใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่บรรเลงออกมาให้เป็นสำเนียงหรือท่วงทำนองตามที่ต้องการ

ปฐมบทแห่งการดนตรีและการฟ้อนรำล้านนา

หากเราศึกษาประวัติศาสตร์อาณาจักรล้านนาให้ลึกซึ้งเราพอจะทราบได้ว่าชนพื้นเมืองนั้นมีหลายเผ่าพันธุ์และส่วนหนึ่งเคลื่อนย้ายมาจากทิศเหนือ ดังนั้นลักษณะลีลาท่ารำ จึงไม่เหมือนกับทางใต้ ไม่เหม่งงวดในการใช้มือสื่อความหมายหรือใช้มือทั้งสองข้างเหมือนภาคกลางแต่กลับมีกระบวนการและลำดับการแสดงเป็นแบบระบำซึ่งเรียกเป็นภาษาพื้นเมืองว่า “ฟ้อน” หากนำไปเปรียบเทียบกับท่าทางการรำ และวิธีการฟ้อนแล้ว จะมีความคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกับการแสดงของกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในแคว้นมณีปุระมาก คุณมีอยู่แต่เฉพาะเพียงในกลุ่มชนของตนเท่านั้น อาทิ ฟ้อนเงี้ยวของชาวไทยใหญ่ ฟ้อนมานของชาวพม่า และ ฟ้อนแหคร้วตาน แทนน

ที่มา (www.sangaban.org)

ในพุทธศักราช 2413 สมัยพระเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ 7 แห่งราชวงศ์เชื้อเจ็ดตน

อิทธิพลของการดนตรีและการละคอนในราชสำนักสยามได้เริ่มแผ่ขึ้นมาปกคลุมนครเชียงใหม่ โดยเริ่มจากคุ่มเจ้าหลวงก่อน ยังไม่ได้แพร่ขยายออกไปถึงประชาชนในท้องถิ่น

จนพุทธศักราช 2453

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสวยราชสมบัติสืบต่อ และพระเจ้าอินทวิชยานนท์พิราลัย เจ้าแก้วนริศขึ้นครองนครเชียงใหม่สืบต่อ นับเป็นองค์ที่ 9 และเป็นองค์สุดท้ายของวงศ์เชื้อเจ็ดตน การละคอนฟ้อนรำ และการดนตรีในนครเชียงใหม่จึงมีการดำเนินกิจการกันอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทำให้การฟ้อนรำการดนตรีที่มีอยู่เดิมถูกนำมาพัฒนาแก้ไข ปรับปรุงจนเจริญก้าวหน้ามาจนถึงทุกวันนี้

ที่มา (www.banramthai.com)

ในขณะเดียวกัน ก็เกิดการเปรียบเทียบให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ลีลาท่ารำของชนพื้นเมืองนั้น มีความเป็นตัวของตัวเอง คือ เรียบง่าย ผิดกับแบบในคุ่มในวังของพระราชชายาเจदारาร์ศมีฯ ซึ่งนำเอาแบบอย่างราชสำนักสยามมาเป็นหลักในการฝึกซ้อม ฝึกหัดนักแสดงที่อยู่ในคุ่มด้วยความผูกพันและฝังแน่นอย่างลึกซึ้งใน ขนบธรรมเนียมประเพณีในราชสำนักสยาม พระเจ้าอินทวิชยานนท์จึงนำเอาขนบธรรมเนียมประเพณีและวิธีการต่างๆ ที่พบเห็นในราชสำนักสยามมาใช้ในคุ่มของตน มีการตั้งคณะดนตรี ปีพาทย์และคัดเลือก (ผู้หญิง) สาวมาหัดรำ เรียกว่า “ซางฟ้อน” ดังนั้นวงปีพาทย์และการฟ้อนรำจึงเกิดขึ้นในคุ่มเจ้าหลวงนครเชียงใหม่ ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

ที่มา (www.openbase.in.th)

การฟ้อนพื้นเมืองภาคเหนือ เป็นการแสดงพื้นเมืองที่มีมาแต่โบราณ ซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาวล้านนา

การพ้องและการทำบุญ สำหรับชาวล้านนาค้นเป็นของคู่กัน เพราะทุกครั้ง ที่มีการทำบุญ ก็จะมีการพ้องควบคู่กันไปโดยถือว่าการพ้องเป็นการทำบุญไปด้วยในตัว โดยเฉพาะพิธีของชาวล้านนาค้น เมื่อฤดูทำนาแล้ว ชาวล้านนาก็มีงานบุญและบอกรับบุญไปยังหมู่บ้านอื่นให้มาร่วมทำบุญเป็นการฉลองซึ่งเรียกว่า งานบอย มีการตุงธง เครื่องไทยทาน จัดเป็นขบวนแห่ เครื่องอัฐบริขารต่างๆ ที่เรียกว่า เครื่องครัวทานให้ผู้หญิงพ้องนำขบวนมาประมาณ 8 - 10 คน จึงจะเห็นว่า โอกาสที่จะใช้ในการแสดง แต่ก่อนแสดง ในงานบุญ ในปัจจุบัน พ้องพื้นเมืองของล้านนาได้แสดงในโอกาสต่าง ๆ รวมถึงการแสดง ให้ชาวต่างชาติได้ชื่นชมด้วย

ที่มา (www.blogspot.com)

และนี่ก็คือ วิวัฒนาการนาฏดุริยางคศิลป์ล้านนา ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ที่สืบทอด สานต่อจากรุ่นสู่รุ่น เสมือนหนึ่ง วิถีชีวิตของชีวิต ที่หมุนเวียนเปลี่ยนผันตามกาลเวลา จนผจญพายุมาถึงในปัจจุบัน ให้ผู้คนในยุคนี้ได้เรียนรู้ ศึกษา ให้เป็นแบบอย่าง วิถีแนวทางที่ดีงาม ของการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม

ที่มา (www.farm2.static.flickr.com)

แต่ในยุคโลกาภิวัตน์ โลกที่ไร้ที่พรมแดน กระแสทางสังคม วัฒนธรรมต่างชาติ วัฒนธรรมที่ทะลักเข้ามา ดุจกระแสน้ำเชี่ยวกราด สภาพวิถีสังคมที่แปรเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ยากที่จะไล่ตามให้ทัน ทั้งทางด้าน วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี รวมถึง โรคภัยต่าง ๆ ขางนาเป็นหวง และวิตกว่า วัฒนธรรมภูมิปัญญาจะหยั่งรากลึก ทนทานทานต่อกระแสวิกฤตเหล่านี้หรือไม่ เราในฐานะของคนในรุ่นนี้ ที่จะเป็นแรงพลัง เห็นคุณค่า อนุรักษ์ ในสิ่งที่ดีงาม ให้สืบสานสู่คนรุ่นต่อไป

ถ้าจะให้ประวัติศาสตร์ได้จารึกว่า วัฒนธรรมภูมิปัญญา อันทรงคุณค่า ได้สูญสิ้นหมดไปในยุคสมัยนี้ มีเหลือไว้เพียง รูปภาพและตัวหนังสือให้ใคร่ทรงจำ

อ้างอิงแหล่งที่มา

ธีรยุทธ ยวงศรี. (2534). 20 ปี วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่. เชียงใหม่การพิมพ์. เชียงใหม่.

www.sangaban.org

www.lannacorner.net

www.openbase.in.th

www.banramthai.com

www.isan.clubs.chula.ac.th

www.farm2.static.flickr.com

www.blogspot.com